

Svědectví: 104. Lze křesťanství deinstitutionalizovat?

Svědectví

Lze křesťanství deinstitutionalizovat?

James Whitmore jako Brooks Hatlin ve filmu Vykoupení z věznice Shawshank. (Foto: IMDB)

Mým nejoblíbenějším filmem všech dob je *Vykoupení z věznice Shawshank* s Timem Robbinsem a Morganem Freemanem v hlavních rolích. Tento klasický vězeňský film vypráví příběh Andyho Dufresna, bankéře, který byl neprávem odsouzen za dvojnásobnou vraždu své ženy a jejího milence.

Vykoupení z věznice Shawshank je hluboký film v mnoha rovinách, který se zabývá významnými tématy, včetně priority přátelství a síly naděje. V závěru filmu dojde k fantastickému útěku z vězení.

„On je prostě institucionalizován“

V jedné nezapomenutelné scéně byl starší dospělý vězeň Brooks (který se staral o vězeňskou knihovnu) po 50 letech strávených v Shawshanku navržen na podmíněčné propuštění. Myšlenka na opuštění bezpečí vězeňského života ho natolik zdrtila, že Brooks vytvořil dramatickou scénu, aby mohl zůstat za mřížemi. Napadl spoluvězně (a přítele) Heywooda a přiložil mu nůž ke krku.

Brooks svůj překvapivý čin vysvětlil slovy: „Je to jediná možnost, jak mě nechají zůstat.“

Poté, co se tento incident obešel bez zranění, si Heywood vehementně stěžoval svým přátelům na Brooksovo výhrůžné jednání. „Red“, spoluvězeň a hlavní postava filmu, obhajoval Brooksovo chování vysvětlením, že se stal „institucionalizovaným“. Heywood, stále rozrušený z incidentu s nožem, vykřikl: „Institucionalizovaný, do háje!“.

Red však Heywoodovo rozhořčení odmítl. Řekl: „Ten chlap je tady už padesát let, Heywoode. Padesát let! Tady je to důležitý člověk. Vzdělanej člověk. Venku je to nula! Jen vyžilý mukl s artritidou v obou rukou. Nedostal by ani průkazku do knihovny, kdyby o ni požádal. Chápeš, o čem mluvím?“

Další vězeň jménem Floyd řekl: „Rede, myslím, že mluvíš z cesty.“

Red odpověděl: „Věř si, čemu chceš. Ale tyhle zdi jsou zvláštní. Nejdřív je nenávidíš, pak si na ně zvykneš. Když uplyne dost času, staneš se na nich závislým.“

V průběhu staletí se většina věřících křesťanů, podobně jako Brooks ve filmu Vykoupení z věznice Shawshank, institucionalizovala. Stali jsme se závislími na stabilitě institucionálního náboženství, včetně známých doktrín, vyznání víry, struktur, liturgie a tradic. A to nemusí být nutně špatně. Pro ty, kdo v tradičním náboženství nacházejí smysl, může být „institucionalizace“ útěchou a požehnáním.

Když už institucionalizace nepomáhá

Pro stále větší počet moderních věřících se však stará známá institucionální dynamika rozpadá. Doktríny již nejsou relevantní. Vyznání víry už není hodno uvěření. Tradice už nejsou smysluplné. Liturgie již není užitečná. Strnulé struktury už nejsou přijatelné.

Co má křesťan dělat, když staletý institucionalismus přestává platit? Co se stane s Ježíšovými následovníky, když podobně jako Brooks uvažují o odchodu od institucionalizovaného náboženství své minulosti a čelí měnícímu se světu bez známých struktur, které je dříve zakotvovaly? Může to být vskutku dezorientující.

„Rostoucí počet znepokojených věřících hledá nové způsoby křesťanského vyjádření.“

Netvrdím, že je čas zahodit všechny pozůstatky institucionálního křesťanství. Jak již bylo uvedeno, pro mnoho lidí staré měchy stále fungují. Ale stále více znepokojených věřících hledá nové měchy křesťanského vyjádření. Chtějí méně institucí a více flexibility. Méně jistoty a více nejednoznačnosti. Méně arogance a více pokory. Méně doktrín a více sounáležitosti. Méně vylučování a více začleňování. Méně zaměření na víru a více na soucit. Méně času na setkávání v církevních budovách a více času na službu v komunitě.

Stručně řečeno, mnoho věřících 21. století hledá postinstitucionalizovanou (nebo alespoň méně institucionalizovanou) verzi křesťanství.

Co bylo staré, je opět nové

Křesťanská víra má naštěstí s tímto druhem minimalistického institucionalismu zkušenosti. Musíme jít hodně daleko do historie církve, abychom ji našli. Ale je tam. Mám na mysli převážně předinstitucionální víru, která existovala v prvních dvou stoletích Ježíšova hnutí. Ve skutečnosti se to, co bylo staré (první dvě století), stalo opět novým (21. století). A tento starobylý předinstitucionální způsob následování Ježíše může sloužit jako užitečný model pro lidi, kteří hledají postinstitucionalizovanou verzi křesťanství.

Jediné křesťanství, které dnešní svět kdy poznal, je křesťanství institucionalizované. Ale nebylo tomu tak vždy. Erin Vearncombeová, Brandon Scott a Hal Taussig ve své provokativní knize *After Jesus Before Christianity* (Po Ježíši před křesťanstvím) tvrdí, že během prvních 200 let Ježíšova hnutí nic takového jako institucionální křesťanství neexistovalo.

„V prvních dvou stoletích to, co považujeme za ‚křesťanství‘, neexistovalo.“

V prvních dvou stoletích našeho letopočtu nevidíme nic, co by se podobalo současnému „křesťanství“, respektive „křesťanství“, jaké bylo v pozdějším antickém světě, ve středověku nebo napříč lidskými dějinami. V prvních dvou stoletích to, co považujeme za „křesťanství“, neexistovalo.

Například během prvních 200 let po Ježíši – a předtím, než se institucionální křesťanství stalo normou – nebylo toto:

- Žádné ustálené doktrinární vyznání
- Žádná ustálená struktura nebo organizace
- Žádný pevně stanovený řád církevního vedení
- Neexistovaly žádné autoritativní křesťanské spisy
- Žádné ustálené tradice, liturgie nebo svátosti
- Žádná pevně stanovená christologie
- Žádný pevný název pro celé hnutí

Podle knihy *Po Ježíši před křesťanstvím* bylo rané ježíšovské hnutí otevřené, proměnlivé, necentralizované a rozmanité. Nemělo žádnou ustálenou teologickou ortodoxii, žádný „Nový zákon“, žádné formální duchovenstvo ani žádnou ustálenou církevní strukturu. Stručně řečeno, nebylo ještě institucionalizované.

Dalo by se namítnout, že kniha *Po Ježíši před křesťanstvím* přehání. A do jisté míry je to pravděpodobně pravda. Některá zjištění autorů jsou sice fascinující, ale vycházejí ze stručných a nepříliš známých starověkých dokumentů. Ale základní teze knihy je správná. První dvě století Ježíšova hnutí byla dramaticky méně institucionalizovaná než dnešní křesťanství. A ať už je to dobře, nebo špatně, právě o to dnes mnozí Ježíšovi následovníci usilují.

Ačkoli bylo rané Ježíšovo hnutí nesmírně proměnlivé, mezi jednotlivými skupinami bylo možné najít společné jmenovatele. Například následující čtyři odlišnosti se vyskytovaly prakticky v každém

ježíšovském společenství:

- Blízkost k Ježíši Nazaretskému
- Pravidelné společné stravování
- Úzká přátelství, která se udržují
- Zaměření na správnou praxi spíše než na správnou víru

„Čtvrté stádium“ křesťanství

Tato raná léta Ježíšova hnutí se v mnohém podobají popisu víry „čtvrtého stádia“ Briana McLarena (viz *Faith after Doubt*). Podle McLarena je víra ve čtvrtém stadiu postdoktrinní. Nejde v ní o náboženské přesvědčení, ale o život v lásce. Tento projev víry minimalizuje doktríny, přijímá paradoxy, vyzařuje pokoru, vítá rozmanitost, stará se o společné dobro a snaží se žít „víru, která se vyjadřuje v lásce“.

Společenství víry čtvrtého stádia musí být „velká v jednání, velká v lásce, malá ve víře a malá v byrokracii“.

Podle McLarena musí být společenství víry ve čtvrtém stadiu „velké v činech, velké v lásce, malé ve víře a malé v byrokracii“.

Tento druh proměnlivého a neformálního náboženského projevu čtvrté fáze, který McLaren popisuje, je podobný mnoha dynamikám, které se objevily během prvních 200 let předinstitucionální církevní historie. Jak již bylo uvedeno, tato plynulost se však nebude líbit každému. Spousta lidí, podobně jako Brooks ve filmu *Vykoupení z věznice Shawshank*, bude dávat přednost tomu, aby zůstali „institucionalizovaní“. A to je pro mnoho (ne-li většinu) křesťanů zcela schůdná možnost.

Ale pro rostoucí počet věřících, kteří hledají méně institucionalizovanou verzi křesťanství, nabízejí první dvě století Ježíšova hnutí historický precedens, povzbuzení a příslib. Toto období také nabízí spoustu nezodpovězených otázek a nejistou budoucnost. Stručně řečeno, jde o mimořádně nejednoznačný přístup ke křesťanské víře.

Bude zajímavé sledovat, co se s tímto hnutím stane v následujících letech. Stane se podobně jako rané Ježíšovo hnutí nakonec institucionalizovaným a ztratí svůj náboj? Zanikne? Získá na síle a stane se udržitelným a životaschopným projevem moderního křesťanství? Na přesné předpovědi je příliš brzy.

Jako duchovní v důchodu, který strávil desítky let svého života plně institucionalizovaný v organizovaném náboženství, ale kterého fascinuje méně institucionalizovaný projev víry, se nemohu dočkat, až to poznám.

Martin Thielen

[Baptist News Global](#)

Martin Thielen

Martin Thielen, bývalý redaktor časopisu *Proclaim* a penzionovaný sjednocený metodistický duchovní, je tvůrcem a autorem webu www.DoubtersParish.com. Před přestupem do UMC (United Methodist Churches) působil jako redaktor časopisu *Proclaim magazine* v *Baptistické radě nedělních škol* (*The Baptist Sunday School Board*).

-tep-

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Síť víry](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj Baptisté - Síť víry](#)